

non potest quanti dederit. Sciet illud etiam *animis recipiens sensu* interno, modo rebus suis inuigilauerit, neque sibi aduletur, certe *actiones* suæ & *motus* ad eas huius testes erunt. Sed quis tertius præter datorem Deum & accipientem hominem illud noscet? Res opido difficilis, nec tamen extra vires. Sciet illud aut colliget de altero, qui *eodem tramite perfectiones pares aut maiores* reuera, non opinione tantum, iam sibi acquisiuit. Inferior autem aut rerum ignarus, hac in re silentio, iudicandi abstinentia, & imperitiæ confessione, modestiæ laudem feret.

MEDITATIO III.

Quid & qualis sit mensura pretii eruditionis.

§. XIV.

Quid mensura eruditionis notet, explicatur.

QVod in Architectonicis *regula*, in emptionibus venditionibus *mensura* appellatur, hoc ego in genere definitio *per legem aut normam*, ad quam rei valor aut *quantitas* exigi debet. Sed speciatim scire optabam quid *Eruditionis mensura* significet, quæ tanquam res immaterialis, mensura visibili expediri non poterat. Cognoueram *Eruditionem* esse scientiam recipiendi perfectiones, &c. (*vid. §. 7.*) *Pretium* vero *eruditionis* statui iustam perfectionum æstimationem, mente conceptam, & signo quodam declaratam, (*vid. §. 11. & 12.*) ex quo collegi deinceps: quod *mensura eruditionis* nihil aliud notet, quam *modum cognoscendi*, quantum quisque habeat perfectionum diuinis simillarum similiorum, aut saltem similium, ut secundum istarum excellen-

cellentiam & utilitatem, iustum ipsis statuatur pretium
aut estimatio.

§. XV.

Vbi tamen mihi obscurum adhuc apparebat, quid
modus cognoscendi indicaret, aut qualis is esse debeat,
sine cuius vberiori explicatione nosse non poteram, *qua-*
lem mensuram siue *quid pro mensura* eruditionis agno-
scendum esset. Quod vt perscipuum euaderet, intelli-
gebam, illud deduci posse vel *a priori*, colligendo a
causa ad effectum, vel *a posteriori*, arguendo ab effe-
ctis ad causam. Prior modus vti oppido in hac mate-
ria sublimis est, ita me tantum contineo circa ea, quæ
§. 6. de natura & proprietatibus diuinis, tum & §. 10. de
eruditionis caractere & proprietatibus meditatæ eram,
atque inde axioma, quod regulæ loco in mensura pre-
tium eruditionis determinanda adhibere possem, *a priori*
deduco: *Qui plures perfectiones diuinas (vid. §. 6. in*
fin. §. 8. & §. 10.) sibi comparauit, easque coniunctas possi-
det, eius eruditio grande meretur pretium. (vid. §. 12.)
Ex quo manat & hoc: *Qui nullas sibi comparauit per-*
fectiones, iste nullum: Qui vero paucas aut inferiores
(vid. §. 8.) possidet perfectiones, illius etiam eruditio
paruum accipere debet pretium. Satis equidem perspi-
cium videri posset axioma hoc, explicatis in superiori-
bus omnibus eiusdem terminis. Nam quid perfectio-
nes diuinæ significant, ostendit §. 8. & 6. Quid eruditio
sit, noscitur ex §. 10. & 11. Quid esset pretium, §. 11.
& 12. & quid mensura, §. 14. docuerat. Verum vt nul-
lis deesse videamur, demus & alterum axioma *a poste-*
riori desumptum, haud minoris certitudinis, sed multo

Axioma I.
ad inueni-
endam pre-
tium eruditi-
onis men-
suram.

adhuc priori dilucidius, & ad inuestigandum eruditionis pretii mensuram, intellectu facilius commodiusque.

§. XVI.

Axioma II.
ad inueni-
endam pre-
tium eruditi-
onis men-
suram.

Perfectiones diuinæ eius sunt indolis, vt semper effectus salutares atque viles producant. Quare iam alterum in dijudicando pretio eruditionis expedire licet axioma: *Quicumque omnibus aut plurimis in re maximi momenti utilis est, illius eruditio secundum utilitatis rationem & gradus, grande meretur pretium.* Vnde & illud consequitur. *Quicumque paucis in re leuioris negotii utilis est, illius eruditio tenue deposcit pretium: Quicumque autem nemini utilis est, istius studium nullius est pretii.*

§. XVII.

Quid si uti-
litas, &
quod om-
nes pro-
pter vile
agant, pro-
batur.

Utilitatis autem nomine intelligo bonum aliquod, quod vel anima tranquillitatem & conscientie libertatem, vel rationis & scientiarum cultum, vel corporis vires, vel etiam fortunas meas conseruat, auget aut exornat. (conf. §. 8. & 12.) Ex quo etiam apparet, quod a libi (a) iam probauimus, neminem mortalium vnquam, nisi desipuerit, actionem aliquam suscipere, nisi utilitatis in hac significatione acceptæ gratia. Id quod tum ex natura animæ §. 5. tum ipsius Dei §. 6. liquido apparet, & latius a nobis deduci posset, nisi breuitatis studium sequeremur. Neque obest nobis utilitas Carneadea, statuentis, non nisi ex commodo honestatis & iustitiæ nomina extitisse. Quæ admitti eius posset sententia, si utilitas idem ipsi esset atque bonum cum animæ tum corporis respectu. Iam vero cum utilitatem ad corpus solum retulisse dicatur, iure a nostra femouendus

est sententia
suum
factum i
est animæ sal
autem
primo lo
ordine
de eo,
§. 1. (b) P
ME
De utilit.
Utilitatem m
non perper
mes, obici
mor, ostend
ne breuiter qu
rationibus hinc
demonstrari
tum apud nos c
§. 9. specia
tudo eundem si
Theole
in genere
Physica, Mathe
mechanica, G
mechanica, & si
Physi
Mechanica

duſ eſt ſententia. Quod vero ſacræ literæ ſua (b) ſiue
utilitatem ſuam quærere in vitium computent, illud ea
ratione factum intelligitur, quod vulgo primaria, qua-
lis eſt animæ ſalus & quæ ad mentem pertinent, ultimo;
ſecundaria autem, uti ſunt corporis bona, ſtudioſius quam
par eſt, primo loco & ferme ſola quæri ſoleant, id quod
converſo ordine fieri debebat. (c)

(a) Diſſert. de eo, quod hominem omni ex parte felicem atque beatum
facit §. 40. (b) Phil. II, 4. 21. (c) Matth. VI, 33. coll. I. Theſſ. IV, 11.

MEDITATIO IV.

De utilitate ex ſuperioribus capienda.

§. XVIII.

Vtilitatem mihi paulo ante commendanti (v. §. 17.) Utilitas ha-
non perperam illud Caſſianum, *Cui bono* hæ ſpecu- rationum medi-
lationes, obiici poterat. Quod ne excidiſſe memoria tationum ſingulari
videatur, oſtenderam iuſta ſed pro argumenti amplitu- diſſertatione
dine breuiori quadam deductione, quod ex noſtris medi- ne aliquan-
tationibus hiſce, & vel ex foliis §. 15. aut 16. axioma- do explica-
te demonſtrari poſſet legitimus facultatum & disciplina- bitur.
rum apud nos conſtitutarum *ordo & dignitas*, cuius per-
breue §. 9. ſpecimen exhibet. Indicaueram porro, quo-
modo exinde ſimul perſpici poſſet, *quale quantumque*
pretium Theologiæ, Iuriſprudentiæ, Medicinæ, Philoſo-
phiæ in genere, Metaphyſicæ genuinæ, Arti diuinatoriæ,
Phyſicæ, Matheſeos tum puræ, tum mixtæ, atque ex hac,
Arithmeticæ, Geometriæ, Sphæricæ, Chronologiæ, A-
ſtronomiæ, & ſi placet Aſtologiæ etiam iudiciariæ, Chi-
romantiæ, Phyſiognomiæ, Architecturæ militari & civili,
Staticæ, Mechanicæ, Stereometriæ, Opticæ, Geographiæ,
Muſi-